

Fimmtudaginn 16. febrúar 1995.

Nr. 256/1992.

Hekla hf.

(Jón Steinar Gunnlaugsson hrl.)

gegn

fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs

(Sigrún Guðmundsdóttir hrl.)

Skattar. Sjóðir.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 16. júní 1992. Hann krefst þess, að ógiltur verði með dómi úrskurður ríkisskattanefndar nr. 222/1991 frá 7. mars 1991 og stefndi dæmdur til að endurgreiða ofgreiddan tekjuskatt, að fjárhæð 2.500.000 krónur, auk dráttarvaxta samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 500.000 krónum frá 1. ágúst 1989 til 1. september sama ár, af 1.000.000 króna frá þeim degi til 1. október sama ár, af 1.500.000 krónum frá þeim degi til 1. nóvember sama ár, af 2.000.000 króna frá þeim degi til 1. desember sama ár og af 2.500.000 krónum frá þeim degi til greiðsludags. Þá krefst hann málskostnaðar úr hendi stefnda í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar úr hendi áfrýjanda fyrir Hæstarétti.

Ný gögn hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

Ágreiningur í máli þessu snýst um það, hvort áfrýjandi hafi verið heimilt samkvæmt 3. mgr. 1. tl. 31. gr. laga nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt að draga frá tekjum sínum á árinu 1988 framlag sitt, að fjárhæð 5.000.000 krónur, til Sjóðs Heklu hf. til minningar um hjónin Rannveigu Ingimundardóttur og Sigfús Bjarnason. Eins og lýst er í héraðsdómi, var sjóður þessi stofnaður með skipulagsskrá, sem staðfest var af forseta Íslands 30. desember 1986, og var sú skipulagsskrá í gildi árið 1988. Sjóðurinn var háður eftirliti Ríkisendurskoðunar, sbr. lög nr. 19/1988 um sjóði og stofnanir, sem starfa samkvæmt staðfestri skipulagsskrá, sbr. áður lög nr. 20/1964 um eftirlit með opinberum sjóðum.

Einn aðaltilgangur sjóðsins samkvæmt þessari skipulagsskrá var samkvæmt 3. gr., 1. lið, að „stuðla að aukinni verkmenntun starfsmanna Heklu hf.“. Er fallist á það með héraðsdómara, að þessi liður geti ekki fallið undir 31. gr. laga nr. 75/1981, sbr. reglugerð nr. 615/1987 um frádrátt vegna gjafa til menningarmála o. fl. Í 6. gr. skipulagsskrárinnar var fjallað um úthlutun styrkja úr sjóðnum. Þar sagði í 2. mgr.: „Stjórnin getur ákveðið að auglýsa eftir umsóknum til einstakra verkefna. Þó skal úthlutað skv. 3. gr., 1. lið, ekki sjaldnar en annað hvert ár.“ Eins og skipulagsskráin var úr garði gerð á þessum tíma, hvíldi engin skylda á stjórn sjóðsins að úthluta úr honum til þeirra málaflókka, sem um var fjallað í 2. og 3. lið 3. gr. skipulagsskrárinnar. Ber þegar af þeirri ástæðu að sýkna stefnda af kröfum áfrýjanda og staðfesta niðurstöðu hins áfrýjaða dóms.

Rétt þykir, að málskostnaður fyrir Hæstarétti falli niður.

D ó m s o r ð :

Hinn áfrýjaði dómur skal vera óraskaður.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti fellur niður.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 23. mars 1992.

I.

Mál þetta, sem dómtekið var 21. febrúar sl., er höfðað af Heklu hf., kt. 600169-5139, Laugavegi 170–174, Reykjavík, með stefnu, birtri 14. júní 1991, á hendur fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að ógiltur verði með dómi úrskurður ríkisskattaneftndar nr. 222/1991, upp kveðinn 7. mars 1991, og að stefndi verði dæmdur til að endurgreiða stefnanda ofgreiddan tekjuskatt, að fjárhæð 2.500.000 kr., auk dráttarvaxta [...].

Þá krefst stefnandi málskostnaðar að skaðlausu úr hendi stefnda [...].

Dómkröfur stefnda eru þær, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og sér tildæmdur málskostnaður að mati réttarins.

Sátt var reynd árangurslaust.

II.

Málsástæður stefnanda.

Stefnandi kveður sjóð Heklu hf. til minningar um hjónin Rannveigu Ingimundardóttur og Sigfús Bjarnason hafa verið stofnaðan með skipulagsskrá, staðfestri af forseta Íslands 30. desember 1986. Í 3. gr. skipulagsskrárinnar hafi sagt, að tilgangur sjóðsins væri:

- 1) Að stuðla að aukinni verkmenntun starfsmanna Heklu hf.
- 2) Að stuðla að rannsóknum á sviði hugvísinda og raunvísinda, m. a. í því skyni að efla tengsl milli atvinnulífs og æðri menntunar.
- 3) Að hlúa að menningarstarfsemi og listiðkun.

Hinn 27. júlí 1989 hafi skattstjórinn í Reykjavík tilkynnt stefnanda um breytingar á skattframtali hans árið 1989. Meðal þeirra breytinga hafi verið, að framlag, að fjárhæð 5.000.000 kr., til sjóðs Heklu hf. til minningar um hjónin Rannveigu Ingimundardóttur og Sigfús Bjarnason, er gjaldfært hafi verið á rekstrarreikningi stefnanda, hafi verið „fellt niður“, þar sem framlagið teldist ekki falla undir 1. tl. 31. gr. I. nr. 75/1981. Stefnandi hafi kært þessa ákvörðun með bréfi, dags. 24. ágúst 1989. Hinn 7. mars 1990 hafi skattstjóri kveðið upp úrskurð, er gekk á sömu leið og fyrri ákvörðun hans. Hafi skattstjóri rökstutt niðurstöðu sína með tvennum hætti, annars vegar, að starfsemi, „sem í eðli sínu“ falli undir reglugerð nr. 615/1987, þurfi að ná til ótakmarkaðs fjölda einstaklinga, og hins vegar, að starfsemi sjóðsins sé svo nátengd og bundin stjórn og starfsemi stefnanda, að eigi hafi verið unnt að fallast á, að starfsemin félli undir reglugerðina.

Í kjölfar úrskurðar skattstjórans í Reykjavík í mars 1990 hafi verið ákveðið að breyta skipulagsskrá sjóðsins þannig, að 1. tl. 3. gr. skipulagsskrárinnar var felldur niður. Engu að síður hafi stefnandi talið, að skattstjóri hefði með þessum röksemdum sínum farið út fyrir þær reglur, er gilt hafi um frádrátt frá tekjum af atvinnurekstri, og í raun búið til nýjar reglur um þessi efni. Hafi hann því skotið úrskurði skattstjóra til ríkisskattanefndar með kæru 3. apríl 1990. Ríkisskattanefnd hafi kveðið upp úrskurð í málinu 7. mars 1991. Gangi sá úrskurður á sömu leið og úrskurður skattstjóra, en sé án rökstuðnings. Þó megi af úrskurðinum ráða, að ríkisskattanefnd hafi ekki séð sér fært að staðfesta þær röksemdir, sem skattstjórinn í Reykjavík setti fram fyrir sínum niðurstöðum.

Tekjuskattur atvinnurekenda sé 50%, og þurfi stefnandi því að greiða 2.500.000 kr. í tekjuskatt vegna þessara úrlausna skattyfirvalda, og sé sú fjárhæð stefnufjárhæð máls þessa.

Stefnandi telji því nauðsynlegt að höfða mál þetta til að fá úrskurð ríkisskattanefndar ógiltan og til að fá endurgreitt fé það, er hann hafi verið úrskurðaður til að greiða í ríkissjóð.

Niðurstaða.

Tilgangur skattfrelsis gjafa skv. 1. tl. 3. mgr. 31. gr. I. nr. 75/1981 er að efla menningarstarf, vísindi, rannsóknarstörf og líknarstörf alls konar, eins og nánar er tilgreint í reglugerð nr. 615/1987.

Samkvæmt 3. gr. skipulagsskrár fyrir sjóð Heklu hf., sem staðfest var af forseta Íslands 31. desember 1986 í samræmi við 11. gr. skipulagsskrárinnar, er tilgangur sjóðsins þessi:

1. Að stuðla að aukinni verkmenntun starfsmanna Heklu hf.
2. Að stuðla að rannsóknum á sviði hugvísinda og raunvísinda, m. a. í því skyni að efla tengsl milli atvinnulífs og æðri menntunar.
3. Að hlúa að menningarstarfsemi og listiðkun.

Einungis verður litið svo á, að tveir síðustu liðir 3. gr. skipulagsskrárinnar falli undir 31. gr. 1. nr. 75/1981, sbr. reglugerð nr. 615/1987, en 1. liður, styrkur til verkmenntunar starfsmanna Heklu hf., fellur ekki þar undir.

Samkvæmt skipulagsskránni er það algerlega í höndum stjórnar Heklu hf. að breyta skipulagsskránni. Þá eru fjórir af fimm stjórnarmönnum sjóðsins kosnir á aðalfundi Heklu hf., og hinn fimmti, sem jafnframt er stjórnarformaður, er skipaður af stjórn Heklu hf. Er það stjórn sjóðsins, sem ákveður úthlutun úr sjóðnum.

Ekki liggur fyrir, að aðrir hafi setið í stjórn sjóðs Heklu hf., auk stjórnarformanns, en eigendur og stjórnarmenn Heklu hf.

Í skipulagsskránni er kveðið svo á, að úthluta skuli úr sjóðnum samkvæmt ákvörðun stjórnar hans, en þó skuli úthlutað skv. 1. tl. 3. gr. ekki sjaldnar en annað hvert ár. Er því engin skuldbinding til að úthluta úr sjóðnum til þeirra málaflókka, sem falla undir 31. gr. 1. nr. 75/1981, sbr. reglugerð nr. 615/1987. Er þannig unnt að fullnægja ákvæðum skipulagsskrárinnar með því að úthluta styrkjum úr henni, sem renna eingöngu í þágu Heklu hf., þ. e. til verkmenntunar starfsfólks hlutafélagsins.

Ekki liggur fyrir, að úthlutað hafi verið skv. 1. tl. nema í eitt skipti á árunum 1987–1990 þrátt fyrir ákvæði skipulagsskrárinnar, og voru það 150.000 kr. Þá var á árinu 1989 úthlutað 500.000 kr. til stofnunar Sigurðar Nordals. Um aðrar styrkveitingar var ekki að ræða á þessu tímabili þrátt fyrir verulegar vaxtatekjur sjóðsins.

Með breytingu skipulagsskrárinnar árið 1990, sem liggur reyndar ekki fyrir, að hafi verið staðfest af forseta Íslands í samræmi við 11. gr. hennar, var numinn brott 1. tl. 3. gr. Jafnframt var felld niður skylda til að verja tekjum sjóðsins til styrkja, og er þar einungis um heimild að ræða. Segir svo í niðurlagi 5. gr. skipulagsskrárinnar: „Raunvaxtatekjum sjóðsins má verja samkvæmt 3. gr.“ Er augljóst, að báðar skipulagsskrárnar eru þannig úr garði gerðar, að eigendur Heklu hf. geta í raun einir ráðið því, hvort og að hve miklu leyti tilgangi sjóðsins er framfylgt. Verður því ekki litið svo á, að umdeilt framlag Heklu hf. í sjóð Heklu hf. falli undir skilgreiningu 3. mgr. 1. tl. 31. gr. 1. nr. 75/1981, sbr. reglugerð nr. 615/1987, og nýtur því ekki skattfrelsis samkvæmt þessu lagaákvæði.

Ber því þegar af þeim sökum að sýkna stefnda af öllum kröfum stefnanda í máli þessu.

Eftir atvikum þykir rétt, að hvor aðila beri sinn kostnað af málinu.

Sigríður Ólafsdóttir borgardómari kvað upp dóminn, en uppkvaðning hans hefur dregist vegna embættisanna dómarans.

D ó m s o r ð:

Stefndi, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, skal vera sýkn af öllum kröfum stefnanda, Heklu hf., í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.
